

Personens beste i sak om voksenadopsjon

26.11.2021 (2021/520)

Saken gjelder Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets (Bufdirs) avgjørelse i en sak om adopsjon av en person som har fylt 18 år (voksenadopsjon). Bufdir avslo klagerens søknad om å adoptere stedatteren på 39 år fordi det ikke kunne legges til grunn som klart sannsynlig at adopsjon ville bli til beste for stedatteren, jf. adopsjonsloven § 16 første ledd første punktum. I vedtaket la Bufdir avgjørende vekt på at stedatteren hadde hatt kontakt med sin biologiske far frem til hans død, da hun var tolv år.

Sivilombudet mener Bufdirs utgangspunkt for vurderingen i denne saken er feil. Det kan ikke legges til grunn at voksne generelt «ikke har behov for en ny rettslig familietilknytning» og at voksne «ikke har behov for å bli adoptert».

Forholdet stedatteren hadde til sin avdøde far, og familierelasjonen til hennes opprinnelige slekt, er tillagt større vekt enn det er rettslig grunnlag for i vurderingen av om adopsjon vil bli «til beste for personen», jf. adopsjonsloven § 16 første ledd første punktum. Tilknytningen mellom klageren og stedatteren og stedatterens eget syn på hva som vil bli til hennes beste er tillagt for liten vekt.

Ombudet ber Bufdir behandle saken på nytt.

Sakens bakgrunn

I 2019 søkte klageren om å adoptere stedatteren, som da var 39 år. Søknaden var blant annet begrunnet med at stedatteren hadde vært som en datter for ham siden han flyttet sammen med henne og moren da hun var åtte år. Stedatteren hadde bodd sammen med sin far frem til hun var seks år, og etter det hatt kontakt med faren fram til hans død i 1992, da hun var tolv år.

Barne- ungdoms- og familieetaten (Bufetat) Region Nord avslo 11. desember 2019 søknaden. Partene påklaget vedtaket.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) opprettholdt 1. april 2020 Bufetats vedtak om å avslå adopsjonssøknaden. Bufdir mente det ikke var «klart sannsynlig» at adopsjonen ville bli «til beste for personen», jf. adopsjonsloven § 16 første ledd første punktum. Bufdir viste til at dersom personen hadde hatt kontakt med en forelder i oppveksten, var utgangspunktet at det ikke fremsto som naturlig å bryte den rettslige tilknytningen til biologisk slekt, jf. rundskriv Q-1245. De mente derfor kontakten stedatteren hadde hatt med sin biologiske far i oppveksten tilsa at søknaden burde avslås. Bufdir mente det ikke var omstendigheter i saken som kunne begrunne at adopsjonssøknaden likevel burde innvilges.

I en omgjøringsanmodning anførte partene at det var lagt for stor vekt på relasjonen til den biologiske familien. De presiserte at stedatteren i perioden fra farens død i 1992 og frem til 2007, kun hadde hatt kontakt med biologisk slekt ved tre anledninger og at hun ikke følte tilhørighet til denne familien. I beslutning 20. mai 2020 opprettholdt Bufdir vedtaket.

I klagen hit ble det blant annet gjort gjeldende at Bufdirs vurdering av saken ikke var i tråd med adopsjonslovens formål, som er å bekrefte eksisterende bånd tilsvarende forholdet mellom barn og foreldre.

Etter en gjennomgang av klagen og sakens dokumenter fant ombudet grunn til å foreta nærmere undersøkelser knyttet til Bufdirs håndtering av saken.

Våre undersøkelser

Bufdir skrev i vedtaket at utgangspunktet for deres tolkning av regelverket er at voksne generelt ikke har behov for en ny rettslig familietilknytning. I undersøkelsen spurte vi om Bufdir kunne redegjøre nærmere for grunnlaget for sin tolkning. I sitt svar viste Bufdir til formålet med voksenadopsjon i adopsjonsloven § 1 andre ledd, og til uttalelser i forarbeidene.

Av vedtaket fremgikk det også at dersom personen hadde hatt kontakt med foreldrene i oppveksten, er utgangspunktet at det ikke er naturlig å bryte den rettslige tilknytningen til biologisk slekt. På spørsmål om Bufdir mente det ville være til den adoptertes beste ikke å adopteres dersom vedkommende hadde hatt kontakt med biologiske foreldre, svarte Bufdir at det fulgte av det høye beviskravet og forarbeidene til loven at det generelt ble ansett å ha en selvstendig verdi å bevare biologiske bånd som rettslige bånd.

Bufdir presiserte at de alltid måtte foreta en konkret vurdering av om adopsjon totalt sett fremsto som det klart beste alternativet for personen. Momenter i denne vurderingen var hvilken kontakt (omfang og varighet) personen hadde hatt med biologiske foreldre og slekt, særlig i

oppveksten, samt hvordan den som søkes adoptert selv hadde beskrevet forholdet til biologisk familie. Dette ble veiet opp mot andre momenter, først og fremst forholdet til søker og betydningen adopsjon ville ha for den som søkes adoptert.

På spørsmål om Bufdir kunne redegjøre nærmere for avveiningen mellom forholdet til biologisk far og stefar i denne konkrete saken, svarte Bufdir at de hadde lagt stor vekt på at kontakten med den biologiske faren ble opprettholdt frem til hans død, og på at hun hadde fortsatt å ha kontakt med farens bror. At klageren og moren hadde vært hennes nærmeste omsorgspersoner siden 1992, og at de hadde et nært og godt forhold til hverandre, innebar etter Bufdirs vurdering ikke at det var klart bedre for stedatteren å bryte den rettslige familierelasjonen til sin biologiske familie på farssiden.

Klageren ga sine merknader til Bufdirs redegjørelse. Han viste til sine tidligere anførsler i saken, og gav uttrykk for at han mente Bufdirs vedtak kun fokuserte på fortidige hendelser og ikke på betydningen av hva adopsjon ville bety for partene i fremtiden.

Sivilombudets syn på saken

Saken gjelder vurderingen av «personens beste» ved adopsjon av en person som har fylt 18 år, jf. adopsjonsloven § 16 første ledd første punktum.

Bufdir skriver i sitt vedtak at «kontakten [stedatteren] hadde med faren i oppveksten tilsier at søknaden bør avslås. Vi kan ikke se at dere har opplyst om forhold som kan begrunne at adopsjon likevel bør innvilges».

Det sentrale spørsmålet i saken er om det var rettslig grunnlag for å legge avgjørende vekt på stedatterens forhold til sin biologiske far, som på avgjørelsestidspunktet hadde vært død i 27 år.

1. Rettslig utgangspunkt

Voksenadopsjon er regulert i adopsjonsloven § 16. Bestemmelsens første ledd lyder:

«En person som har fylt 18 år, kan adopteres bare hvis det er klart sannsynlig at adopsjonen vil bli til beste for personen. Adopsjonssøkeren må dessuten ha oppfostret personen i minst 6 år, med mindre andre særlige grunner taler for adopsjon. I vurderingen skal det legges særlig vekt på tilknytningen mellom søkeren og den som søkes adoptert, den familietilknytningen som måtte falle bort ved adopsjonen, og eventuelle søsken som søkeren skal adoptere samtidig.»

Loven oppstiller et prognosekrav. Myndige personer kan bare adopteres «hvis det er klart sannsynlig» at det vil bli til det beste for personen. Et krav om alminnelig sannsynlighet ville etter innarbeidet språkbruk – ikke minst innen tvistemål – innebære at det er mer sannsynlig at adopsjon vil være til det beste for personen, enn det motsatte. Når vilkåret i første ledd første punktum er at det må være «klart» sannsynlig at det vil bli til det beste for personen, kreves det noe mer enn alminnelig sannsynlighetsovervekt, men likevel slik at vilkåret om «klart sannsynlig» kan være oppfylt selv om det foreligger en viss tvil.

Det er kun ønske om anerkjennelse av et etablert følelsesmessig forhold tilsvarende forholdet mellom barn og foreldre som kan legitimere voksenadopsjon. Dette er nedfelt i adopsjonsloven § 1 andre ledd som lyder:

«Ved adopsjon av personer som er fylt 18 år, er formålet med loven å bekrefte rettslig eksisterende bånd tilsvarende forholdet mellom barn og foreldre».

I merknadene til adopsjonsloven § 16 i Prop. 88 L (2016-2017) framgår følgende:

«En særskilt utfordring ved adopsjon av voksne er at de involverte partene i første rekke kan ønske adopsjon for å oppnå rettsvirkninger etter andre lovregler, for eksempel at den som skal søkes adoptert skal ta arv eller få odal til en eiendom. På samme måte som etter gjeldende adopsjonslov, skal adopsjonsmyndighetene avslå søknader hvor primærformålet ligger utenfor adopsjonsloven.

Adopsjon av voksne skal være forbeholdt relasjoner hvor det har en egenverdi at det offentlige ved adopsjonen anerkjenner og bekrefter rettslig et etablert følelsesmessig forhold.»

Vilkåret i § 16 første ledd andre punktum, om at søkeren som hovedregel må ha oppfostret personen i minst seks år, skal bidra til å sikre at det eksisterer bånd mellom søkeren og den som søkes adoptert tilsvarende forholdet mellom foreldre og barn, jf. Prop. 88 L (2016-2017) kapittel 11.6.4. Oppfostringstiden er valgt fordi den som skal adopteres i slike situasjoner bør ha hatt adopsjonssøkeren som omsorgsperson i store deler av oppveksten, jf. merknadene til § 16 i Prop. 88 L (2016-2017). Det er enighet om at vilkåret om 6 års oppfostring er oppfylt i denne saken.

Prognosen om hva som «vil bli til beste» for en person beror på en skjønnsmessig vurdering. Det framgår av forarbeidene at vilkåret om personens beste i stor grad skal tolkes på samme måte som hensynet til barnets beste i adopsjonsloven § 4, jf. Prop. 88 L (2016-2017) kapittel 11.6.2. Ved adopsjon av barn skal barnets mening tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet, jf. adopsjonsloven § 9 første ledd. Som et utgangspunkt er det derfor vanskelig å tenke seg at adopsjonsmyndighetene kan foreta en forsvarlig vurdering av vilkåret om personens beste, uten å legge betydelig vekt på hva den voksne personen selv ønsker og hva denne hevder at vil bli til sitt eget beste. Unntak kan tenkes, for eksempel hvis det foreligger forhold som tyder på at personens uttalte ønsker ikke gir uttrykk for dennes frie vilje eller dersom motivasjonen ligger utenfor adopsjonslovens formål.

Som et utgangspunkt antas det videre at det vil være til barnets beste å ha mest mulig tilknytning og kontakt med sine biologiske foreldre, jf. NOU 2014:9 kapittel 8.2. Dersom opprinnelig forelder er død, må det vurderes om og eventuelt hvilken kontakt barnet har til den biologiske forelderens øvrige slekt, jf. Prop. 88 L (2016-2017) punkt 8.2.

2. Vurdering av hva som vil bli til personens beste i denne saken

Som utgangspunkt for sin vurdering legger Bufdir til grunn at voksne generelt «ikke har behov for en ny rettslig familietilknytning» og at voksne «ikke har behov for å bli adoptert».

Til støtte for sitt syn viser Bufdir til følgende sitat i Prop. 88 L (2016-2017) kapittel 11.6.1:

«Departementet har vurdert om adgangen til å adoptere personer over 18 år bør videreføres. Som myndig kan en selv bestemme hvor en vil bo, hvilken kontakt en vil ha med foreldre og øvrig familie, og ellers bestemme over egen person. Gode og nære relasjoner til steforeldre, fosterforeldre eller lignende kan opprettholdes uavhengig av forholdet til opprinnelige foreldre. Adopsjon av voksne kan begrunnes med at det har egenverdi at det offentlige anerkjenner og bekrefter rettslig et etablert følelsesmessig forhold innenfor rammen av et familie- og privatliv (se Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8). Noen kan oppleve en slik anerkjennelse og bekreftelse som en nødvendighet. Likevel vil utgangspunktet være at adopsjon av voksne normalt får liten praktisk betydning for den adopsjonen gjelder.»

Sitatet er hentet fra departementets drøftelse av om adgangen til adopsjon av voksne burde videreføres i någjeldende lov. Slik ombudet leser avsnittet framgår det at adopsjon av voksne normalt får liten praktisk betydning for den adopsjonen gjelder, men at departementet mente at voksne til tross for dette kan ha behov for å få bekreftet rettslig en ny familietilknytning. Lenger nede i det samme kapittelet i proposisjonen skriver dessuten departementet at «tallene fra Barne-, ungdoms- og familieetaten for innvilgede nasjonale adopsjoner [...] viser at behovet for adopsjon av voksne personer er til stede».

Adgangen til voksenadopsjon er lovfestet, og formålet er å bekrefte rettslig den adopteres allerede eksisterende bånd med adoptivforelderen, slik det framgår av adopsjonsloven § 1 andre ledd. At voksenadopsjon normalt får liten praktisk betydning, innebærer etter ombudets syn ikke at voksne ikke kan ha et behov for å bekrefte rettslig en familietilknytning. At også voksne kan ha et slikt behov følger direkte av formålsbestemmelsen og det faktum at voksenadopsjon i det hele tatt er et institutt i norsk rett. Ombudet finner også støtte for sitt syn i sitatet fra forarbeidene, som blant annet trekker frem «at det har en egenverdi at det offentlige anerkjenner og bekrefter rettslig et etablert følelsesmessig forhold. [...] Noen kan oppleve en slik anerkjennelse og bekreftelse som en nødvendighet».

Ombudet mener derfor at Bufdirs utgangspunkt for vurderingen i denne saken er feil. Det kan ikke legges til grunn at voksne generelt «ikke har behov for en ny rettslig familietilknytning» og at voksne «ikke har behov for å bli adoptert».

Ombudet er likevel enig med Bufdir i at adgangen til voksenadopsjon – etter gjeldende rett – er snever, jf. merknadene til adopsjonsloven § 16 i Prop. 88 L (2016-2017). Det er som nevnt over kun ønske om anerkjennelse av et etablert følelsesmessig forhold tilsvarende forholdet mellom barn og foreldre som kan legitimere voksenadopsjon.

Ombudet kan ikke se at det i denne saken er noe som tilsier at søknaden om adopsjon er motivert av andre grunner enn ønsket om anerkjennelse og rettslig bekreftelse av den etablerte familietilknytningen.

Ved vurderingen av hva som vil bli til «barnets beste» antas det generelt å ha en selvstendig verdi å bevare biologiske bånd som rettslige bånd. Bufdir viser til at dette framgår i Prop. 88 L

(2016-2017) kapittel 11.2 om gjeldende rett, der departementet viser til at det i rundskriv Q-1045 på side 21 framgår at adopsjonsmyndighetene særlig skal vurdere «om det er naturlig å bryte opp allerede etablerte familierelasjoner ved en adopsjon».

Buudir refererer også fra punkt 7.3.2 i rundskriv Q-1245:

«I vurderingen av om adopsjonen er til personenes beste, skal Bufetat særlig vurdere om det framstår som naturlig å bryte etablerte familierelasjoner til opprinnelig slekt. Personens forhold til biologisk slekt, særlig foreldre og søsken, skal vektlegges. Hvis personene har hatt kontakt med biologisk forelder/foreldre i oppveksten, er utgangspunktet at det ikke framstår som naturlig å bryte den rettslige tilknytningen til biologiske slekt.»

Etter ombudets syn er det ikke rettslig grunnlag for å oppstille et utgangspunkt om at det «ikke framstår som naturlig å bryte den rettslige tilknytningen til den biologiske slekt», fordi den som søkes adoptert har hatt kontakt med biologisk forelder i oppveksten.

Buudir nyanserte dette utgangspunktet i svaret til ombudet, ved at de tilkjenner at de alltid må foreta en konkret vurdering av om adopsjon totalt sett framstår som det klart beste alternativet for personen. Slik ombudet forstår Buudir, gir presiseringen i svaret hit uttrykk for det samme synet som kommer til uttrykk i BuDIRs rundskriv 2020-9002 punkt 7.3.2, som i dag har erstattet rundskriv Q-1245. Fra gjeldende rundskriv gjengis:

«Hvis personen som søkes adoptert har hatt kontakt med biologisk forelder/foreldre i oppveksten, er utgangspunktet at det ikke framstår som naturlig å bryte den rettslige tilknytningen til biologisk slekt. Bufetat må likevel alltid gjøre en konkret vurdering, både av hvilken kontakt (omfang og varighet) personen har hatt med biologiske foreldre og slekt, og av hvilken vekt dette skal tillegges opp mot andre momenter i den helhetlige vurderingen. Andre momenter i saken kan derfor tilsi at det totalt sett framstår som klart best for personen å få en ny juridisk familietilknytning som voksen, selv om familietilknytningen til biologisk slekt isolert sett taler mot adopsjon».

Det någjeldende rundskrivet er mer nyansert og gir etter ombudets syn et riktigere bilde av gjeldende rett. Hensynet til å bevare biologiske bånd er også omtalt i NOU 2014:9 kapittel 8.2, der Adopsjonslovutvalget viste til at adopsjonsmyndighetene fram til da hadde ført en relativt streng praksis for innvilgelse av søknader om stebarnsadoptions basert på det biologiske prinsipp, og til følgende sitat i Hognestad og Steenbergs kommentarutgave til adopsjonsloven (2000) s. 144:

«Det er et alminnelig akseptert synspunkt at det er det beste for barnet å ha mest mulig tilknytning til og kontakt med sine biologiske foreldre. Denne tilknytningen bør bare brytes der tungtveiende grunner av hensyn til barnet taler for det.»

Uttalelsen knytter seg til adopsjon av stebarn, men relasjonen er også relevant i vurderingen av hva som vil bli til beste for personen ved voksenadopsjon. Hensynet til å bevare biologiske bånd gjør seg særlig gjeldende overfor foreldre.

I denne saken la Bufdir avgjørende vekt på forholdet stedatteren hadde hatt til sin biologiske far som døde i 1992.

Av merknaden til § 16 i Prop. 88 L (2016-2017) framgår følgende:

«Et annet forhold som framheves er hvilken familietilknytning som eventuelt vil falle bort ved adopsjonen. Enkelte ganger vil den som søkes adoptert stå uten foreldre (hvis disse er døde), hvilket i større grad åpner for adopsjon enn om et eksisterende foreldre-barn-forhold opphører ved adopsjonen».

Slik ombudet leser merknaden bygger den på at betydningen av tilknytningen til biologisk opphav er en annen der det ikke lenger er en eksisterende relasjon.

Søkerens stedatter bodde sammen med sin far frem til hun var seks år. De hadde deretter kontakt fram til han døde i 1992, da hun var tolv år. Bufdir har i sitt vedtak lagt til grunn at samværet med faren var begrenset til sommerferiene fra hun var 7-8 år, da han flyttet sørover.

Etter ombudets syn har BUFdir lagt uriktig vekt på hensynet til å bevare biologiske bånd til far. Et utgangspunkt om å unngå brudd i familietilknytningen til biologisk far, må ses i lys av at far er død og at kontakten opphørte for lang tid tilbake.

I Prop. 88 L (2016-2017) punkt 8.2 framgår følgende:

«Dersom opprinnelig forelder er død eller forsvunnet, må det vurderes om og eventuelt hvilken kontakt barnet har til den biologiske forelderens øvrige slekt. Det må vurderes om tilhørighet til øvrig familie fortsatt vil være verdifullt for barnet».

Stedatteren opplyste at hun ved tre anledninger hadde hatt kontakt med biologisk slekt etter farens død, sist i 2007. Hun opplyser selv at hun ikke følte noen tilhørighet til dem. Etter det opplyste hadde ikke faren andre barn. Bufdir skriver i sitt vedtak at stedatteren fortsatt har kontakt med farens onkel. Hvor omfattende denne kontakten er framgår ikke av vedtaket eller sakens øvrige dokumenter. Omfanget og varigheten av den beskjedne kontakten med farens slekt for øvrig – tre anledninger mellom 1992 og 2007 – må veies opp mot «tilknytningen mellom søkeren og den som søkes adoptert». Stedatteren bodde sammen med sin biologiske far til hun var seks år, mens hun bodde sammen med klageren fra hun var åtte år. Hun hadde samvær med sin far kun i sommerferiene fra hun var seks år til hun var tolv år. Stedatteren har altså bodd sammen med klageren i langt flere av sine barne- og ungdomsår, enn med sin biologiske far. Hun har slik saken er opplyst vært inkludert på lik linje med sine halvsøsken i oppveksten.

Stedatterens eget ønske er å bli adoptert av klageren. Det er ingenting i saken som tyder på at hennes uttalte ønske ikke gir uttrykk for hennes frie vilje. Å tillate adopsjon i dette tilfellet synes å være i tråd med lovens formål – nemlig å «bekrefte rettslig eksisterende bånd tilsvarende forholdet mellom barn og foreldre». Ombudet viser blant annet til at adopsjon ifølge familien er «riktig og viktig», også for stedatterens to barn. Dette er ikke vektlagt av Bufdir, men er etter ombudets syn relevant. Det er i drøftelsen av om det bør settes aldersgrense for voksenadopsjon blant annet fremhevet at behovet for den samfunnsmessige anerkjennelsen

som ligger i adopsjon kan melde seg når den som søkes adoptert får egne barn, jf. Prop. 88 L (2016-2017) punkt 11.6.3.

Bufdir har lagt avgjørende vekt på relasjonen mellom stedatteren og hennes biologiske far, og familierelasjonen til hennes opprinnelige slekt. Forholdet til biologisk slekt er her tillagt for stor vekt, mens tilknytningen mellom klageren og stedatteren og stedatterens eget syn på hva som vil bli til hennes beste er tillagt for liten vekt.

Konklusjon

Sivilombudet mener Bufdirs utgangspunkt for vurderingen i denne saken er feil. Det kan ikke legges til grunn at voksne generelt «ikke har behov for en ny rettslig familietilknytning» og at voksne «ikke har behov for å bli adoptert».

Forholdet stedatteren hadde til sin avdøde far, og familierelasjonen til hennes opprinnelige slekt, er tillagt større vekt enn det er rettslig grunnlag for i vurderingen av om adopsjon vil bli «til beste for personen», jf. adopsjonsloven § 16 første ledd første punktum. Tilknytningen mellom klageren og stedatteren og stedatterens eget syn på hva som vil bli til hennes beste er tillagt for liten vekt.

Ombudet ber Bufdir behandle saken på nytt.

26.11.2021 (2021/520)